

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน ในวิชาพหุวัฒนธรรมดนตรี

ชัชณพพงศ์ อินทร์แก้ว¹

รุ่งเกียรติ สิริวงษ์สุวรรณ²

ประณต มีสอน³

Received: 21 October 2024; Revised: 5 August 2025; Accepted: 30 August 2025

DOI

¹ อาจารย์ ดร. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Email: chitsanupong.in@ssru.ac.th (ผู้ประพันธ์บทความ)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Enhancing students' proficiency in multicultural music through participatory learning management

Chitsanupong Intarakaew¹

Rungkiat Siriwongsuwan²

Pranot Meeson³

¹ Lecturer, Ph.D., Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University E-mail: chitsanupong.in@ssru.ac.th
(Corresponding author)

² Asst. Prof., Ph.D., Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University

³ Asst. Prof., Ph.D., Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

การศึกษาทางการศึกษายุคใหม่ต้องเผชิญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในบริบทของการศึกษานานาชาติ การจัดการเรียนการสอนวิชาพหุวัฒนธรรมและการนำแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษา ในยุคที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างง่ายดาย ความรู้ไม่ได้ถูกจำกัดไว้ที่ผู้สอนเพียงอย่างเดียว ผู้สอนจึงไม่ควรใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งการศึกษาเรียนรู้รูปแบบนี้เรียกว่ากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม บทความฉบับนี้นำเอาการจัดการเรียนการสอนวิชาพหุวัฒนธรรมแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มาเป็นกรณีศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นถึงการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสามารถทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมดนตรี

รายวิชาพหุวัฒนธรรมดนตรีเหมาะสมอย่างยิ่งกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยเฉพาะในห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้เรียนควรมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ผู้สอนมีบทบาทในการประยุกต์ใช้ความรู้จากการเรียนรู้ร่วมกันสู่สถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักและหลีกเลี่ยงมายาคติทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับวัฒนธรรมดนตรีที่ต่างจากตนเอง จากกิจกรรมในชั้นเรียนพบว่า นักศึกษามีความเข้าใจและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมดนตรีมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อนที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ การจัดการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พหุวัฒนธรรมดนตรี

Abstract

Today's education is confronted with rapidly rising cultural diversity in the context of international education. Multicultural instruction and the implementation of participatory learning concepts are essential tools for building a learning environment that fits the requirements of students. Knowledge is no longer restricted to professors in this day and age of readily available information. Teachers must not be self-centered. This method of learning is known as interactive learning. This article employs participatory learning in multicultural instruction as a case study to show how it might improve learners' understanding of musical cultural variety.

Multicultural music studies are ideal for collaborative learning, especially in ethnically varied classes. Students should be given opportunity to discuss their experiences with one another in order to create an appreciation of cultural diversity. Teachers play an important role in transferring collaborative learning information to real-world circumstances, assisting students in recognizing and avoiding ethnic stereotypes, especially when confronted with musical cultures other from their own. Classroom activities demonstrated that students gained a better awareness and respect for musical cultural variety, thanks in part to the opportunity to learn with classmates from other cultural backgrounds

.

Keywords: Learning management, participatory learning, multicultural music

บทนำ

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวด 4 มาตราที่ 22 ว่า การจัดการการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นี้ได้ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา ทำให้แนวคิดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นที่นิยมใช้ และนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้คิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เข้ากับบริบทของโลกที่เคลื่อนที่ เปลี่ยนอยู่เสมอ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning หรือ Action Learning) เป็นกระบวนการสร้างความรู้โดยนักเรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของนักเรียนเป็นสำคัญ เพื่อนำไปสู่การต่อยอด คิดต่อ ทำให้เกิดชุดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง (Kolb & Fry, 1975) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสามารถพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับความรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และรายวิชา นำไปสู่การคิดวิเคราะห์ ต่อยอด ผลิตผลงานสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการเรียนดนตรีที่เป็นเรื่องของการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การผลิตสร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจึงจะดึงศักยภาพ ประสบการณ์ของผู้เรียนออกมาได้อย่างมีคุณภาพ เป็นพื้นฐานสำหรับต่อยอดไปสู่การปรับใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนในการสร้างสรรค์ผลงานดนตรี ตลอดจนปรับใช้ในการเข้าใจสังคม เพื่ออยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม

หลักสูตรหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาดนตรี) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อีกทั้งยังได้มีการออกแบบหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาความรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 ทางหลักสูตรจึงเล็งเห็นว่ารายวิชาพหุวัฒนธรรมดนตรี (Multiculturalism Music) จะสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นการวางฐานคิดของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นในห้องเรียนรายวิชาพหุวัฒนธรรมดนตรีของหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาดนตรี) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาได้ให้ความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับต้นกำเนิดของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาต่าง ๆ และวิวัฒนาการของวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในบริบทสังคมในอดีตจนถึง

ปัจจุบัน เพื่อเสริมสร้างการเข้าใจมนุษย์และสังคมผ่านการศึกษาด้านดนตรี อีกทั้งหลักสูตรดังกล่าวเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาศึกษาร่วมกับนักศึกษาไทย ทำให้ห้องเรียนวิชาพหุวัฒนธรรมดนตรีของหลักสูตรดังกล่าวเป็นพื้นที่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยน เพื่อนำไปสู่การนำประสบการณ์ของตนเองมาพัฒนาต่อยอดความรู้เตรียมความพร้อมสำหรับใช้เป็นทรัพยากร ต้นทุนทางวัฒนธรรมสำหรับสร้างสรรค์ผลงานดนตรี อีกทั้งเพื่อลดอคติทางชาติพันธุ์อีกด้วย โดยในรายวิชาได้มีการบรรยาย พร้อมกิจกรรมที่สมมติถึงการจัดเวทีเสวนาวิชาการเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมดนตรี เมื่อมีการนำเสนอขึ้นก็มีบรรยายภาคของการแลกเปลี่ยนเชิงวิชาการ อีกทั้งผู้สอนได้มีการชี้แจงเหตุผลเช่น เมื่อผู้เรียนนำเสนอประเด็นที่แสดงถึงความเคารพวัฒนธรรมดนตรีอื่น นอกเหนือกับวัฒนธรรมดนตรีที่เติบโตมา และมีการแสดงความคิดเห็นที่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ที่สื่อถึงการวิเคราะห์ที่มา ความสำคัญ และบทบาทหน้าที่ของวัฒนธรรมดนตรีได้ ถือว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนในรายวิชานี้

การเรียนรู้เชิงรุกและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

ในศตวรรษที่ 21 ยุคของความเอ่อล้นของข้อมูลข่าวสารจากพัฒนาการอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้โลกไร้พรมแดน ระบบการสื่อสารไร้พรมแดนนี้เองได้ทำให้เกิดห้องสมุดออนไลน์ สามารถเข้าถึงข้อมูลจากระยะไกลข้ามประเทศได้ อีกทั้งยังสามารถเข้าได้ในทุก ๆ ช่วงเวลา ทุกพื้นที่ ผลกระทบดังกล่าวทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างมากมาย อีกทั้งในปัจจุบันมีตัวช่วยในการแปลภาษา ทำให้ข้อจำกัดทางภาษาในการศึกษาดำรงเรียนจากต่างประเทศทำได้สะดวกยิ่งขึ้น ผู้เรียนจึงสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างไร้ขีดจำกัดสามารถเลือกให้ตรงกับความต้องการ ซึ่งทำให้ผู้สอน ผู้ที่มีหน้าที่บรรยายหลักในห้องเรียนหรืออาจารย์ต้องปรับตัวให้ทันท่วงที ไม่สามารถหยุดพัฒนาองค์ความรู้ได้ อีกทั้งยังต้องทำหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน คิดวิเคราะห์ชุดความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้เรียนนำมาแลกเปลี่ยนในห้องเรียน โดยต้องไม่เป็นการใช้อคติหรือพยายามปิดกั้นความรู้ของผู้เรียนต้องแนะนำ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำชุดความรู้ไปใช้ร่วมกับประสบการณ์ของผู้เรียนเพื่อต่อยอดความรู้ในลำดับต่อไป

ครู อาจารย์ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ผู้สอนนอกจากเป็นผู้ถ่ายทอด

ความรู้ ประสบการณ์ของตนเองเพียงอย่างเดียว ยังต้องชี้แนะวิธีการค้นคว้าหาความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหา เข้าถึงชุดความรู้ที่มีอยู่มากมายในหลายช่องทาง ต้องแนะนำ การนำความรู้ที่ได้มาเพื่อประยุกต์ใช้ให้เข้ากับทักษะ ประสบการณ์ของผู้เรียนได้ การเรียนรู้รูปแบบดังกล่าวเป็นจุดสำคัญในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นบทบาท และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย จากการร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งผู้สอนต้องลดบทบาทในการสอนลง และต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการหาความรู้ใหม่ ๆ มาแลกเปลี่ยน ช่วยกันวิเคราะห์ สร้างพื้นที่ถกเถียงทางวิชาการในห้องเรียน (C.C. Bonwell, J.A. Eison, 1991 p.25) ซึ่งการสร้างพื้นที่ถกเถียงเชิงวิชาการเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างมากสำหรับการศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา และการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถทำให้ ผู้เรียนได้สร้างความรู้ใหม่จากพื้นที่ปะทะ สังสรรค์เชิงวิชาการ ทำให้เกิดความเข้าใจ ต่อยอดความคิด สามารถนำชุดความรู้ไปบูรณาได้

ผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าการสอนบรรยาย ต้องคอยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อกระตุ้นความคิด ความร่วมมือกันในห้องเรียน ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ควบคู่กับการเป็น ผู้ออกแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการวางแผนอย่างมีเป้าหมาย ผู้สอนยังต้องปลูกฝัง ทักษะการคิด เชิงวิพากษ์ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การมีสภาวะผู้นำ การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งยังต้องแสดงให้เห็นถึงทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ในการสร้างการเรียนรู้ ที่สำคัญผู้สอนต้องมีบทบาทเป็นผู้นำจริยธรรมทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาท ในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาและอย่างตื่นตัว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2557, หน้า 10) การเรียนรู้เชิงรุกเป็นเสมือนการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน คือ การเรียนที่เน้นการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองของผู้เรียนโดยตรง เป็นการพัฒนากระบวนการแสวงหาความรู้ และการทดลอง ความสามารถทางการเรียนรู้ ด้วยตนเองของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา, 2551, หน้า 15) ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้จากสิ่งที่ได้รับในห้องเรียน โดยเน้นการพัฒนา ประยุกต์ทักษะเดิมที่มีอยู่ เชื่อมโยงกับสิ่งที่ได้รับแนะนำจากผู้สอน ส่งผลให้

ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมที่มี ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นส่วนหลักของกิจกรรมนั้น ๆ อาทิ การสัมมนา การสำรวจข้อมูล การทบทวนวรรณกรรม การแลกเปลี่ยน อภิปราย ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาความคิดระดับสูง (พรทิพย์ วงศ์ไพบูลย์, 2560, หน้า 322) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้สอนต้องมีความประเมิณภูมิหลังของผู้เรียนว่ามีภูมิหลังของชุดความรู้ ความสนใจของผู้เรียน และประสบการณ์ในด้านใดบ้าง เพื่อนำไปสู่การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน อาศัยการพูดคุย แลกเปลี่ยน นำไปสู่การวิเคราะห์ความรู้ของผู้เรียน เพื่อสร้างบทสนทนาแนวทางในการแนะนำผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เกิดขึ้นจากพื้นฐานความเชื่อว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือการจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองอย่างสูงสุดตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และยังมีทักษะพื้นฐานอันเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการเรียนรู้ที่ต่างกัน ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในกลไกการจัดการเรียนรู้แบบดังกล่าว หลักสำคัญการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสามารถแบ่งเป็น 2 ประการสำคัญ คือ คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน และ ผู้สอนต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน เพื่อให้เกิดการคิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนไม่ใช่ศูนย์กลางอำนาจในห้องเรียน

ลักษณะโดยทั่วไปของผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษา มักจะอยู่ในช่วงวัยของผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยที่มีความกระตือรือร้น มีชุดความรู้ ความเชื่อ อุดมการณ์ของตัวเองที่ชัดเจนกว่า ในช่วงวัยก่อนหน้านี้ เข้าใจแล้วว่าตัวเองต้องการพัฒนา ต่อยอดความรู้เรื่องอะไร เป็นวัยที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีประสบการณ์มากพอที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่วนมากพบว่ารู้ตนเองแล้วว่าชอบอะไร หรือสนใจอะไร การจัดการเรียนการสอนจึงควรทำให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สามารถทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับประสบการณ์เดิมได้ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนากรอบแนวคิด ทฤษฎีใหม่ ๆ ตลอดจนทำให้วิถีคิดของผู้เรียนมีวิธีวิทยาที่แหลมคมมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวคิด ผลงานสร้างสรรค์ ในรูปแบบของตนเอง โดยเฉพาะการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่มุ่งเน้นให้เกิดนักวิชาการเฉพาะด้าน การเรียนรู้แบบนี้จะเข้ามาช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดพื้นที่ตัวตนในแวดวงวิชาการได้

ภาพที่ 1: นำเอาปรากฏการณ์ทางดนตรีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาใช้เป็นกรณีศึกษา เพื่อสร้างพื้นที่ทางวิชาการให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กัน ภายใต้กรอบคิดพหุวัฒนธรรมดนตรี

โดยปกติของนักเรียนดนตรีจะมีการเลือกเรียนเครื่องหลัก เครื่องดนตรีที่ตนเองสนใจ หรือเลือกเครื่องดนตรีเป็นเครื่องหลักสำหรับเรียนมาตั้งแต่ระดับอุดมศึกษาแล้ว ซึ่งสำหรับในประเทศไทยและต่างประเทศนักศึกษาดนตรีจะรู้แล้วว่าตนเองจะใช้เครื่องดนตรีประเภทใด เป็นเครื่องหลักในการใช้เพื่อสำเร็จการศึกษา รู้แล้วว่าตนเองถนัด สนใจ ตลอดจนสนใจดนตรี รูปแบบไหน เมื่อเข้ามาอยู่ในการศึกษาก็จะทำให้ได้เรียนรู้ดนตรีประเภทต่าง ๆ เรียนรู้วัฒนธรรมดนตรี ประวัติศาสตร์ดนตรีในบริบทต่าง ๆ ทำให้มีประสบการณ์ร่วมกับดนตรีแล้วเป็นทุนเดิม ทำให้นักเรียนดนตรีส่วนใหญ่จะรู้ว่าตนเองชอบแบบใด ถนัดแบบไหน ซึ่งถือเป็นต้นทุนที่ดี ในการต่อยอดความรู้ หากตัดสินใจเข้ามาเรียนต่อในระดับบัณฑิตศึกษาก็จะมีพื้นฐานความคิดว่าตนเองสนใจอะไร เหล่านี้เป็นชุดข้อมูลสำคัญที่ผู้สอนในระดับบัณฑิตศึกษาต้องเก็บเกี่ยวเอาไว้ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการสอนแบบผู้เรียนมีส่วนร่วมในห้องเรียน ยกตัวอย่างเช่น เมื่อให้นักศึกษาแนะนำตนเองว่าสำเร็จการศึกษาเครื่องหลักอะไร ประเภทดนตรีอะไร สมมติว่าได้คำตอบว่า สำเร็จเครื่องเอกกีตาร์ แขนงประเภทดนตรีแจ๊ส ก็จะได้รู้แล้วว่าผู้เรียนท่านนี้มีภูมิหลังประสบการณ์ทางดนตรีที่ชื่นชอบดนตรีและเสียงรูปแบบใด ส่วนมากคนที่เลือกเรียนดนตรีแจ๊สก็จะให้ความสำคัญกับการผลิตเสียงผ่านเครื่องดนตรีที่มีสำเนียงเฉพาะตัว แบบวัฒนธรรมดนตรีแจ๊ส หากผู้เรียนตอบว่าสำเร็จการศึกษาแขนงมานุษยวิทยาดนตรี

เครื่องปฏิบัติกิจการ อาจจะทำให้เข้าใจภูมิหลัง ประสบการณ์ของผู้เรียนว่า น่าจะมีความสนใจในวัฒนธรรมดนตรีทั่วโลก มีพื้นฐานของการศึกษาดนตรีชาติพันธุ์ หรือตัวอย่างต่อมา หากผู้เรียนตอบว่า สำเร็จการศึกษาร้องเพลงคลาสสิกแบบจีน ก็สามารถบอกได้ว่าผู้เรียนน่าจะมีความรู้ความเข้าใจ ในดนตรีคลาสสิกแบบจีน ต้องร้องอุปรากรจีนได้ มีความเข้าใจในเพลงพื้นถิ่นในแต่ละภูมิภาค อีกทั้งการเรียนการสอนของประเทศจีนมีการเน้นย้ำให้เรียนแบบดั้งเดิมและแบบสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าจากข้อมูลการแนะนำตัว พูดคุยกันเพียงเล็กน้อยก็จะสามารถสำรวจ ประเมิน ประสบการณ์ของผู้เรียนดนตรีได้แล้ว เพื่อนำไปสู่บทสนทนาในลำดับถัดไปที่จะสามารถ ต่อยอดการจัดกระบวนการเรียนแบบผู้เรียนมีส่วนร่วมได้ สำหรับบทความฉบับนี้จะขอยกตัวอย่าง ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมดนตรีมาใช้ในการอธิบาย

พหุวัฒนธรรมดนตรี

ความหมายของวัฒนธรรมเป็นคำที่ทุก ๆ คนในสังคมเข้าใจอยู่แล้ว วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของผู้คนในสังคม เป็นกระจกสะท้อน ความเจริญและความเสื่อมถอยของสังคม (วรวิธ สุวรรณฤทธิ์ และคณะ, 2547) วัฒนธรรมถูกสร้างขึ้น โดยมนุษย์ เพื่อทำหน้าที่ อำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตของสมาชิกในสังคม วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเหมาะสม โดยทำหน้าที่ กำหนดพฤติกรรมและค่านิยมของสมาชิกในสังคมให้มีบทบาทที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ต่าง ๆ วัฒนธรรมจึงทำหน้าที่ควบคุมผ่านระเบียบ ข้อห้าม จารีตประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกในสังคม เป็นไปในทิศทางเดียวกัน พหุวัฒนธรรม มักเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่ได้สนใจศึกษาเพียงภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ด้านของสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และประวัติศาสตร์ โดยใช้โครงสร้างของกลุ่มชน เชื้อชาติ สถานะของครอบครัว เพศสภาพ และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เข้ามามีใช้ในการกำหนดกรอบ การศึกษา โดยทั่วไปเมื่อนักศึกษาไปพบเจอวัฒนธรรมที่ไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมของตนเองที่เติบโตมา ก็อาจจะทำให้เกิดการตื่นตระหนกทางวัฒนธรรม อาจเกิดในขณะที่กำลังปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม ที่ไม่คุ้นเคย บางครั้งอาจทำให้รู้สึกสับสน กังวล ไม่รู้ว่าจะปฏิบัติตัวอย่างไรให้เหมาะสมถูกต้อง กับวัฒนธรรมใหม่

วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ตายตัว หยุตเคลื่อนไหว วัฒนธรรมยังเป็นผลผลิตจากโครงสร้างของอำนาจ ความรู้ ที่ ถูกสร้างขึ้นผ่านกลไกทางสังคม เช่น โรงเรียน ศาสนา และสื่อมวลชน

ดังนั้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของโครงสร้างอำนาจ และการสร้างระเบียบทางสังคม พหุวัฒนธรรมจึงไม่ได้ทำให้เห็นเพียงความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ยังให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจโครงสร้างวัฒนธรรม นอกจากนั้น วัฒนธรรมยังเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง ไม่ลงรอย ในรอยต่อของวัฒนธรรมในชุมชน ที่ซ้อนทับกันในปัจจุบัน การทำความเข้าใจพหุวัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนการเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง ปัญหา เพื่อสร้างโอกาสในการทำความเข้าใจ และเพื่อสำรวจความเป็นไปได้ใหม่ของวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม วัฒนธรรมสามารถสะท้อนร่องรอยของวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี และพฤติกรรมของกลุ่มชนที่มีการพัฒนา เคลื่อนที่ ถ่ายทอดอยู่ตลอดเวลา โดยสามารถสะท้อนผ่านการกระทำทางภาษา เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ศิลปะ และความคิด แต่ละกลุ่มวัฒนธรรม ก็จะมีเฉพาะตัว วัฒนธรรมยังเป็นการสะสมความรู้ วัฒนธรรมไม่ใช่เพียงแค่การสืบทอดเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวกับการสื่อสาร ผลิตความหมายด้วย ผลผลิตจากสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถสะท้อน ภาพของวัฒนธรรมได้ดีก็คือดนตรี

พหุวัฒนธรรมดนตรี จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ ผ่านการศึกษาด้านดนตรี ใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการเข้าใจถึงมิติทางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของกลุ่มวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจ เคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตลอดจนอนุรักษ์ และฟื้นฟูพหุวัฒนธรรมดนตรีที่กำลังอ่อนแรงลงให้คงอยู่ต่อไป วิธีการศึกษาทางวัฒนธรรมดนตรีมีให้เลือกอยู่หลายรูปแบบ ส่วนมากจะเน้นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม (fieldwork) จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ การบันทึกเสียงและวิดีโอการแสดงดนตรี เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ในการกำหนดกรอบสำหรับวางแผนในการเก็บข้อมูลภาคสนาม อีกทั้งยังใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีเช่นนี้ มักเรียกว่ามานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicology) และ ดนตรีวิทยา (Musicology) มีการเปิดหลักสูตรนี้ในต่างประเทศและในประเทศไทย สถาบันในต่างประเทศที่มีชื่อเสียง อาทิ University of California, Los Angeles (UCLA) และ University of London (SOAS) เป็นมหาวิทยาลัยที่มีผลงานด้านการศึกษาวรรณกรรมดนตรี ในเอเชียและแอฟริกาเป็นอย่างมาก ในประเทศไทยมีหลายมหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรดังกล่าว ซึ่งส่วนมากให้ความสำคัญไปที่ศึกษาเพื่ออนุรักษ์ ฟื้นฟูพหุวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยและบริเวณใกล้เคียงในพื้นที่ติดกับประเทศไทย

ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมดนตรี ที่มีผู้เรียนและผู้สอนหลากหลายวัฒนธรรม

เนื่องจากหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาดนตรี) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาได้นำนักศึกษาต่างประเทศเข้ามาศึกษา จึงถือเป็นโอกาสอันดีที่จะสามารถสร้างพื้นที่ทางวิชาการได้ให้ผู้เรียนและผู้สอนได้พัฒนาชุดความรู้ซึ่งกันและกันผ่านการแลกเปลี่ยนชุดความรู้โดยรายวิชาพหุวัฒนธรรมดนตรี (Multiculturalism Music) เป็นพื้นที่ที่ดีในการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ หลักสูตรจึงได้ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาที่มุ่งเน้นในการผลิตนักวิชาการที่มีคุณภาพ โดยได้ใช้กรอบคิดจากคำอธิบายรายวิชาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายของการเรียนรายวิชานี้

จุดอ่อนของการเรียนการสอนแบบเน้นที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลางนั้น บางครั้งผู้สอนอาจจะขาดการพัฒนา ค้นคว้าแหล่งความรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจเนื่องจากเนื้อหาไม่ได้ถูกพัฒนาให้เหมาะสมทันท่วงทีกับยุคสมัยปัจจุบัน ส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายฟังบรรยายเพียงอย่างเดียวไม่เกิดอารมณ์ร่วมกับผู้สอน ยิ่งไปกว่านั้นในระดับบัณฑิตศึกษาที่เน้นการสร้างนักวิชาการ ชุดความรู้ที่ไม่หยุดนิ่งหากผู้สอนไม่ระวัง และคิดว่าชุดความรู้ของตนที่หยุดนิ่งนั้นมันล้าหลัง ถูกหักล้างได้ หรือไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทดลองกรอบวิธีคิดใหม่ ๆ อาจทำให้ผู้เรียนถูกกดทับ ลดทอนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่กล้าคิด กล้าแสดงออก ขาดความเชื่อมั่นในการนำเสนอความแตกต่างเชิงวิชาการ ที่ถือเป็นคุณสมบัติที่ดีในการเป็นนักวิชาการ ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปรวดเร็ว บางชุดความรู้ก็อาจจะไม่เข้ากับบริบทสังคมปัจจุบัน เมื่อผู้เรียนได้เรียนสิ่งเดิม ๆ ผู้เรียนก็อาจจะไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของปัจจุบันได้ ดังนั้นห้องเรียนพหุวัฒนธรรมจึงเป็นพื้นที่ที่สร้างพื้นที่ทางวิชาการสำหรับนักศึกษาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้แลกเปลี่ยน ถกเถียง ผู้สอนจึงควรทำหน้าที่ในการสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เปิดโอกาสให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์เชิงวิชาการ สร้างจุดตัดทางความรู้ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะเมื่อในรายวิชานักศึกษาที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม จึงเป็นโอกาสที่ดีอย่างมากในการใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการจัดการห้องเรียน

โดยวิธีการของผู้สอนในห้องเรียนนี้คือ เป็นผู้แนะนำ อธิบายความหมาย ที่มาที่ไปของชุดความรู้ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมดนตรี วิเคราะห์ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างบริบททางสังคมกับดนตรี บทบาทหน้าที่ของดนตรีที่มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้อง เกาะเกี่ยวกับทั้งบริบทของเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ประวัติศาสตร์ ศาสนา ไม่ได้ชี้ชัดว่าต้องเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้เป็นจริง ถูกต้อง เป็นชุดอธิบายความรู้ที่เหมือนกับคัมภีร์ที่ไม่สามารถหักล้างได้ แต่พยายามนำเอาชุดความรู้กระแสรอง

ที่มีความแตกต่างกับชุดความรู้กระแสหลักที่ผู้เรียนได้รับมานำมาชวนถกเถียงวิเคราะห์เชิงวิชาการ ยกตัวอย่างเช่น 1) นำเสนอความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่มีลักษณะคล้ายกัน เพื่อให้เกิดการถกเถียง ประเด็นทางประวัติศาสตร์ดนตรี เพื่อให้เข้าใจ เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยได้ยกตัวอย่าง ชิมจากวัฒนธรรมดนตรีไทยเดิม และแคนจากวัฒนธรรมดนตรีอีสาน ซึ่งเครื่องดนตรี จากสองวัฒนธรรมนี้ในประเทศไทยจะมีลักษณะคล้ายกับเครื่องดนตรีในวัฒนธรรมอื่นทั่วโลก เครื่องดนตรีที่มีลักษณะคล้ายชิมมีทั้งในประเทศจีนตลอดจนในแถบตะวันออกกลาง เครื่องดนตรีที่มี ลักษณะคล้ายกับแคนสามารถพบได้ทั่วทุกทวีปทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นแพน (pan pipe) ในละตินอเมริกา บริเวณกลุ่มประเทศยุโรปแถบเทือกเขา ในกลุ่มชนเผ่าอเมริกันเนทีฟ ตลอดจนในกลุ่มประเทศ กลุ่มน้ำโขงอย่างเวียตนาม ลาว ไทย แม้กระทั่งเซิง (sheng) ของวัฒนธรรมดนตรีจีน เค่งหรือแคนม้ง ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งก็สามารถพบเครื่องดนตรีลักษณะคล้ายกับแคนได้เช่นเดียวกัน โดยต้องอธิบาย แนะนำ ชวนคิดให้เห็นภาพสะท้อนในมิติทางประวัติศาสตร์ว่า เครื่องดนตรี แต่ละวัฒนธรรมที่คล้ายกันนั้นเกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่อะไรกับสังคม มีบทบาทหน้าที่อย่างไร มีความสำคัญในวิถีชีวิตอย่างไร ในช่วงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจ ความเชื่อของคนในสังคมอย่างไรบ้าง มีการเคลื่อนย้าย เปลี่ยนฐานถิ่นอย่างไร เหล่านี้จะนำไปสู่ การเข้าใจว่าเครื่องดนตรีเกิดก่อนการกำหนดเช่นเขตแดนแบบรัฐชาติสมัยใหม่ นำไปสู่ความเข้าใจ มนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน เคารพและให้เกียรติทางวัฒนธรรมกัน เพราะมนุษย์ไม่ได้เป็นเจ้าของ วัฒนธรรมเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากแต่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน แตกต่างกันแค่เพียงเชื้อชาติ นำดนตรีไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของสังคมของตนเอง นอกจากนั้นเมื่อเข้าใจถึงรากฐานของบริบท ทางสังคมผ่านเครื่องดนตรีแล้วนั้น พบว่าผู้เรียนสามารถนำเอาชุดความรู้ไปใช้เป็นกรอบ ในการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีได้เป็นอย่างดี เริ่มเข้าใจการวิเคราะห์เสียงของเครื่องดนตรี ในเพลงสมัยนิยม นำเสียงของเครื่องดนตรีเข้าไปสร้างสีสันให้กับผลงานสร้างสรรค์ร่วมสมัย

ประเด็นถัดมา ประเด็นที่ 2) แนะนำชุดความรู้เกี่ยวกับการแบ่งหมวดหมู่เครื่องดนตรี เนื่องจากผู้เรียนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมดนตรี จึงต้องหาเกณฑ์สำหรับจัดหมวดหมู่ เครื่องดนตรีที่จะสามารถนำไปใช้ในการแบ่งหมวดหมู่เครื่องดนตรีได้ทั่วโลก โดยระบบที่ถือว่าเป็นสากลและนิยมใช้กันอย่างมากในแวดวงวิชาการคือ ระบบ Hornbostel-Sachs เป็นระบบ การจัดหมวดหมู่แบ่งเครื่องดนตรีออกเป็น 5 หมวดหมู่หลัก โดยพิจารณาจากตัวที่ทำให้เกิดเสียง และวัสดุที่ใช้ ซึ่งทำให้เราสามารถเข้าใจและเปรียบเทียบเครื่องดนตรีที่หลากหลายได้อย่างเป็นระบบ Idiophone (เครื่องเคาะ) เกิดเสียงจากการสั่นของผิวหนัง สร้างเสียงโดยตรงจากการสั่น

ของตัวเครื่องดนตรีเอง เช่น กลอง ฉาบไซโลโฟน เป็นต้น Chordophone (เครื่องดนตรีที่มีสายลวดขึงตึง) เกิดเสียงจากการสั่นของสายเมื่อดีดหรือขูดสาย เช่น กีตาร์ พิณ ไวโอลิน ซอ ซีตาร์ ลิว เป็นต้น Aerophone (เครื่องลม) เกิดเสียงจากการสั่นของอากาศภายในท่อ เมื่อเป่าหรือทำให้เกิดการสั่นสะท้อนของอากาศ เช่น ขลุ่ย ปี่ แซกโซโฟน ทรัมเป็ต ออร์แกน เป็นต้น Membranophone (เครื่องดนตรีที่มีแผ่นขึง) เกิดเสียงจากการสั่นของแผ่นไม้หรือแผ่นโลหะ เช่น กลองที่ใช้แผ่นหนังหรือแผ่นสังเคราะห์ และ Electrophone (เครื่องดนตรีที่ใช้ไฟฟ้า) เกิดเสียงจากการสั่นของวัตถุอื่น ๆ หรือสร้างเสียงโดยใช้พลังงานไฟฟ้า เช่น คีย์บอร์ด ซินธิไซเซอร์ กีตาร์ไฟฟ้า เป็นต้น เพราะหากในห้องเรียนที่มีผู้เรียนจากวัฒนธรรมดนตรีไทยที่มีการแบ่งหมวดหมู่เครื่องดนตรี 4 หมวดหมู่ และผู้เรียนจากวัฒนธรรมดนตรีจีนที่แบ่งเป็น 8 หมวดหมู่ จึงเป็นโอกาสที่จะแลกเปลี่ยนกัน และนำเสนอชุดความรู้ที่แตกต่างไปจากเดิมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและเคารพความแตกต่างในวัฒนธรรม

ภาพที่ 2 ผู้เรียนทำการนำเสนอเรื่องเครื่องดนตรีจากภาพจิตรกรรม โดยใช้วิธีวิทยาจากห้องเรียน

ภาพที่ 3 ผู้เรียนนำเสนอวัฒนธรรมดนตรียูนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยใช้วิธีวิทยาจากห้องเรียน

หลังจากการให้คำแนะนำเป็นเสมือนประเด็นคำถามตั้งต้นและกรอบคิดเพื่อนำไปปรับใช้ ในการวิเคราะห์การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีที่ผู้เรียนสนใจ และเมื่อผู้เรียนนำเอาตัวอย่าง วัฒนธรรมดนตรีที่ตัวเองสนใจมานำเสนอแลกเปลี่ยนในห้องเรียน พบว่ามีการนำเอาความสนใจ ของตนเองเป็นพื้นฐานของการเลือกวัฒนธรรมดนตรีมานำเสนอ และทุกคนนำเสนอมาได้ อย่างน่าสนใจ สามารถสรุปประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่าวัฒนธรรมดนตรี หรือเครื่องดนตรีที่เลือกมาทำการศึกษาามีที่มา ความสำคัญ บทบาทหน้าที่อย่างไร สามารถเชื่อมโยง ได้ว่าวัฒนธรรมดนตรีที่เลือกมานั้นสัมพันธ์อย่างไรกับลักษณะภูมิประเทศ นอกจากนั้นยังอธิบาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เชื่อมโยงกับดนตรีได้เป็นอย่างดี ไม่ได้นำเสนอเพียงประวัติศาสตร์ กระแสหลัก แต่มีการตั้งคำถาม พร้อมนำเสนอการอธิบายของตนเองได้ ตลอดจนนำไปปรับใช้ กับการศึกษาในรูปแบบใหม่ ๆ ที่ผู้สอนไม่ได้แนะนำในห้อง ทั้งหมดสามารถสะท้อนได้ว่าผู้เรียน มีความตื่นตัว รู้จักริเริ่มสร้างสรรค์ หาความรู้เพิ่มเติม โดยใช้กรอบคิดที่มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนกัน ก่อนหน้านั้นในชั้นเรียน

สามารถสรุปได้ว่าจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียน ในรายวิชาพหุวัฒนธรรมดนตรี ผู้สอนได้คอยให้คำแนะนำเบื้องต้น ท่ามกลาง และวิเคราะห์ อภิปรายผลตอนช่วงท้าย ทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการศึกษาที่มีส่วนร่วม สามารถนำเอาแนวคิดที่ได้

จากห้องเรียนไปประยุกต์ใช้ เชื่อมโยงกับความชอบ พฤติกรรมที่มีประสบการณ์มาตลอดจนในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ ผู้สอนเพียงกำหนดหัวข้อ เช่น ให้เลือกวัฒนธรรมดนตรีหรือเครื่องดนตรีที่สนใจ นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ผ่านหัวข้อที่ผู้สอนได้กำหนดแบบคร่าว ๆ เอาไว้ จากนั้นได้ให้ผู้เรียนนำเสนอในห้องเรียนเพื่อสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนกันในห้องเรียนจากทั้งเพื่อนร่วมชั้นและผู้สอน ซึ่งแต่ละคนมีประสบการณ์ที่ต่างต่างกัน ความสนใจที่ต่างกันตลอดจนวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น เมื่อผู้เรียนนำเสนอวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ญานาน ประเทศจีน ก็มีเพื่อนในชั้นเรียนยกตัวอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันทางประวัติศาสตร์และบริบททางสังคม ทำให้เกิดบทสนทนาเชิงวิชาการ ทำให้เชื่อมโยงเข้าด้วยกันตลอดคติทางชาติพันธุ์ได้ เพราะเข้าใจบริบททางสังคม และไปไกลถึงขั้นก้าวข้ามความเป็นเชื้อชาติศาสนา แต่สนใจในเรื่องของดนตรีที่มีความร่วมกัน เป็นวัฒนธรรมร่วมกันของมนุษย์ ไม่ได้เชื่อว่าใครเป็นเจ้าของวัฒนธรรมของเพียงกลุ่มเดียว รวมถึงมีการค้นคว้าเพิ่มเติมว่าเสียงของวัฒนธรรมดนตรีดังกล่าวได้เข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมร่วมสมัยหรือไม่ มีเพลงในปัจจุบันที่ใช้แรงบันดาลใจจากเสียงชาติพันธุ์หรือไม่อย่างไร ซึ่งผลที่ได้จากห้องเรียนนี้ พบว่ามีเพลงสมัยนิยมหลายเพลงที่ใช้แรงบันดาลใจจากบทเพลงพื้นบ้านในการสร้างสรรค์ผลงาน ทำให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่หลากหลาย และตระหนักถึงการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมมากขึ้นกว่าก่อนเรียนในรายวิชานี้

สรุป

วัฒนธรรมเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความซ้อนทับของชุดความรู้ โดยเฉพาะในยุคที่โลกมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างเสรี การศึกษาเรื่องพหุวัฒนธรรมหรือความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงคล้ายกับเป็นการศึกษาที่เข้าไปเผชิญหน้ากับความซ้อนทับของชุดความรู้ของ พหุวัฒนธรรมดนตรี ไม่ใช่เพียงการศึกษาเรื่องของดนตรีเท่านั้น ยังเป็นการเข้าไปทำความเข้าใจโครงสร้างอำนาจความรู้ในวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ถูกสถาปนาความรู้ขึ้นมาจากสถาบันอำนาจต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อจัดระเบียบสังคม พหุวัฒนธรรมดนตรีจึงต้องคำนึงถึงโครงสร้างวัฒนธรรมเหล่านั้น การเข้าไปศึกษาถึงความซ้อนทับของชุดความรู้นี้จะช่วยให้ผู้เรียนในห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้สำรวจคิดวิเคราะห์ ตรวจสอบชุดความรู้ เพื่อทำให้เกิดการปะทะสังสรรค์ของชุดความรู้ โดยมีผู้สอน

ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและชวนพูดคุยในบรรยายภาคเชิงวิชาการ เพื่อสำรวจเส้นทางใหม่ของการทำความเข้าใจพัฒนาธรรม สร้างความเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น

นอกจากการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในเชิงวิชาการ ช่วยเสริมสร้างกระบวนการการคิดวิเคราะห์ ทำให้บรรยายภาคในห้องเรียนเกิดความยืดหยุ่นแล้ว การทำความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาธรรมดนตรียังเสมือนกับการเข้าใจรากเหง้าของแต่ละวัฒนธรรม เหล่านี้สามารถนำไปเป็นทรัพยากร องค์ความรู้เพื่อที่นักศึกษาดนตรีสามารถปรับใช้ทำให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ทางดนตรีได้อย่างมีคุณภาพอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- พรทิพย์ วงศ์ไพบุลย์. (2560). การเรียนรู้เชิงรุกและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 8(2) : 327-336
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรวิธ สุวรรณฤทธิ์ และคณะ. (2547). *วิถีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษากายในสถาบันระดับอุดมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- C.C. Bonwell, J.A. Eison. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. ERIC Digest. Washington D.C.: ERIC Clearinghouse on Higher Education.
- Kolb, D. A., & Fry, R. (1975). *Toward An Applied Theory of Experiential Learning*. In Cooper, C. (Ed.), *Studies of group process* (pp. 33–57). New York: Wiley.